

**સામાન્ય ગ્રાહકોને આરટીજીએસનો ઉચ્ચતમ લાભ આપવા
બેંકોને આરબીઆઈની જોગવાઈ**

21 જુલાઈ, 2003

રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાના ડેપ્યુટી ગવર્નર શ્રી વેપા કામેસમે આજે બેંકોને નિવેદન કર્યું છે કે તેઓ પોતાના તરફથી ગ્રાહકોને યોગ્ય ઇન્ફાસ્ટ્રક્ચર, સહયોગ, સુરક્ષા અને સંપર્ક સાધનોની વ્યવસ્થા પૂરી પાડે જેથી સામાન્ય ગ્રાહક પણ રિયલ ટાઈમ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ (આરટીજીએસ)નો લાભ મેળવી શકે. તેમણે વધુમાં કહ્યું કે, દરેક સેન્ટ્રલ બેંકનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ સ્થળે મોડર્ન, સુરક્ષિત, સરળ અને સંકલિત પેમેન્ટ અને સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ રાખવાનો હવો જોઈએ. જેથી સાધારણ માણસ પણ પેમેન્ટની પ્રક્રિયા સરતાથી સમજી શકે. શ્રી કામેસમે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયામાં ગોઠવેલી એક બેઠકમાં બેઠકના ચીફ એકિઝક્યુટિવ્સને સંબોધી રહ્યા હતા. આ મીટીંગ આરટીજીએસના અમલ માટે બેંકની સજ્જતા જાણવા બોલાવાઈ હતી.

આરટીજીએસ સિસ્ટમ ઓક્ટોબર 2003ના અંત સુધીમાં કાર્યરત કરવાની ધારણા છે. વર્ષાત પહેલા તેની સ્થાપના, ટેસ્ટિંગ અને પ્રારંભ સમાંતરે ચાલશે. આરટીજીએસ સિસ્ટમ, ટ્રાન્સેકશનના પાયા પર ઓનલાઈન ઇન્ટર બેન્ક પેમેન્ટસ અને સેટલમેન્ટમાં ખૂબ મદદરૂપ થશે. વ્યવસ્થાની ઝડપ વધારી હાલના સેટલમેન્ટ જોખમને લઘુત્તમ કરી શકાશે.

આરટીજીએસ સિસ્ટમ માટે ઘણી પૂર્વ યોજનાઓ આવશ્યક છે. જેમાં, વિશાળ કોમ્યુનિકેશન નેટવર્ક, વિસ્તૃત કમ્પ્યુટર પ્લેટફોર્મ, પેમેન્ટ સિસ્ટમમાં આરટીજીએસ સહિતની વ્યવસ્થા, ઇલેક્ટ્રોનિક પેમેન્ટ અને સેટલમેન્ટ વ્યવસ્થા, ઇન્ટર તથા ઇન્ટ્રાબેંક એપ્લિકેશન્સ માટે સંદેશાનું માળખું, સરળ મેસેજિંગ સિસ્ટમ, આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણો પ્રમાણેની સુરક્ષા વ્યવસ્થા, વિગેરે. નોંધનીય બાબત એ છે કે આમાની ઘણી સુવિધાઓ મળી ચૂકી છે.

આ સંદર્ભે બેંક્સે બીજી એક હરાજ માટેની વ્યવસ્થા વિશે ચર્ચા કરી, જેમાં એસએલઆર સુરક્ષા દિવસ દરમિયાન જોડાયેલી રહે. નાણાના વધુ સારા મેનેજમેન્ટ માટે બેંકને ગ્રાહકોના ખાતામાંથી જાણ કર્યા વિના મોટી રકમ ટ્રાન્સફર કરવાની શક્યતા ઉભી થઈ શકે. આ બાબતે ડેપ્યુટી ગવર્નરે આરટીજીએસ સિસ્ટમના અમલ માટે ઇન્ટ્રા કે લિક્વિડ મેનેજમેન્ટ ઓફર મૂકી અન્ય એક શક્યતા તેમના મતે આરટીજીએસ સર્વિસ સામે ગ્રાહકો પાસેથી ફી વસૂલવાની ગણાવી, જે કદાચ બેંકને આવકનો નવો સ્ત્રોત આપી શકે. આરટીજીએસ સિસ્ટમના અમલની અસર ફ્લોટ ફંડની ઉપલબ્ધિને થશે તેને કારણે તેમના ઉત્પાદનના કિંમતના માળખામાં પરિવર્તન આપી શકે.

આરટીજીએસ સિસ્ટમના ફેર સુધારણા વખતે ડેપ્યુટી ગવર્નરે ઉલ્લેખ કર્યો કે રિઝર્વ બેંક હાલ સેન્ટ્રલાઈઝડ ફન્ડ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (સીએફએમએસ) અપનાવી ચૂકી છે. જેને કારણે આરબીઆઈના 15 સેન્ટરો વચ્ચે ઓનલાઈન ઇન્ફોર્મેશનની અમલ થાય છે. સપ્ટેમ્બર 2003 સુધીમાં રિઝર્વ બેંક આરબીઆઈ ઓફિસ અને બેંક વચ્ચે ફન્ડ ટ્રાન્સફર સુવિધા આ સિસ્ટમ હેઠળ ઉપલબ્ધ બનાવશે. ધ સ્ટ્રક્ચર્ડ ફાયનાન્સિયલ મેનેજિંગ સિસ્ટમ (એસએફએમએસ) આંતરરાષ્ટ્રીય ફન્ડ ટ્રાન્સફર માટેની સંદેશા વ્યવસ્થા સ્વીફ્ટ ની લાઈન પર અમલી બની છે.

ડેપ્યુટી ગવર્નરે ચીફ એકિઝક્યુટિવ્સને ઓર્ગનાઈઝેશન તથા બેંકના ગ્રાહકો માટે ઉદ્દીપકનું પાત્ર ભજવવા કહ્યું. જેમણે સામાન્ય ગ્રાહક પણ આરટીજીએસ સિસ્ટમનો લાભ લઈ શકે તે માટે પૂર્ણ ઇન્ફાસ્ટ્રક્ચર તથા વ્યવસ્થાની બાંહેધરી આપી.. આરટીજીએસ સિસ્ટમ કેડિટ ટ્રાન્સફર સિસ્ટમ છે તેમ તેમણે જણાવ્યું. આ વ્યવસ્થા માટે

ગ્રાહકોને તેની જાણકારી આપવી જરૂરી છે. રિઝર્વ બેંકની ઓફિસ હોય તેવી 21 શાખાઓને આ યોજના હેઠળ જોડાશે ઉપરાંત અગત્યના 126 કોર્મશિયલ સેન્ટર્સનું જોડાણ થશે. આ યોજનાનો અંતિમ ધ્યેય શ્રી કામેસમના મતે ફક્ત શહેરોના જ નહિ, પરંતુ દેશભરના સામાન્ય ગ્રાહક સુધી પહોંચવાનો છે.

અજિત પ્રસાદ
પ્રબંધક

પ્રેસ રિલીઝ : 2003-2004/96